TENDINŢELE DE DEZVOLTARE A PIEŢEI PUBLICAŢIILOR TIPĂRITE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandra Novac, doctor în ştiinţe economice, INCE
Elena Bordian, cercetător ştiinţific, INCE

În lucrare au fost identificaţi principalii indicatori ai pieţei publicaţiilor tipărite din Republica Moldova ce pot fi utilizaţi pentru monitorizarea acesteia, fiind evidenţiate resursele informaţionale disponibile pentru estimarea şi monitorizarea indicatorilor specificaţi. De asemenea, a fost analizat trendul acestor indicatori în ultimii ani.
Cuvinte cheie: *proprietate intelectuală, piaţă a publicaţiilor tipărite, cărţi, reviste, edituri.*

In this paper were identified the main indicators of market printed publications in Moldova that can be used for it monitoring, available informational resources for assessing and monitoring specified indicators were highlighted. Also, the trend for the specific indicators was examined in recent years.
Key words: *intellectual property, marketing of printed publications, books, magazines, publishing houses.*

Creaţiile intelectuale, în special cele din domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe sunt destul de frecvent încadrate în circuitul comercial. Astfel, pieţele interpretărilor muzicale, producţiei cinematografice, jocurilor video, produselor informatice, publicaţiilor tipărite, etc. deja s-au constituit şi consolidat.

Referindu-ne la reflectarea tranzacţiilor cu obiectele proprietăţii intelectuale în statistica oficială, constatăm o lipsă de informaţii disponibile pe anumite segmente ale pieţii proprietăţii intelectuale.

În ceea ce priveşte piaţa publicaţiilor tipărite, menţionăm că în Republica Moldova, nu există o statistică, care ar permite o evaluare complexă a acestei pieţe. Datele din acest domeniu au un caracter fragmentar şi sunt destul de dispersate.

Urmare a celor menţionate, obiectivele principale ale articolului constau în

- *identificarea principalilor indicatori ai pieţei publicaţiilor tipărite din Republica Moldova ce pot fi utilizaţi pentru monitorizarea acesteia şi analiza trendului acestora în ultimii ani;*
- *evidenţierea resurselor informaţionale disponibile pentru estimarea şi monitorizarea indicatorilor specificaţi; determinarea specificului pieţei publicaţiilor tipărite în Republica Moldova.*

Acest segment al pieţei apare odată cu valorificarea tiparului şi, actualmente, este un element tradiţional al pieţei proprietăţii intelectuale. Desigur, datorită internetului şi publicaţiilor electronice, ponderea publicaţiilor tipărite pe piaţa proprietăţii intelectuale s-a diminuat în ultimii ani. Totuşi, operele publicate deţin încă o pondere semnificativă în veniturile editorilor şi autorilor.

Noile mijloace de distribuire, în special în format digital, prin reţelele de comunicaţii şi prin intermediul Internetului, au separat complet conţinutul de mijloacele de distribuire. Astfel, capacitatea de a exercita multe din drepturile exclusive ale titularului dreptului de autor (cum ar fi: reproducerea, distribuirea, adaptarea) sunt acum la îndemâna utilizatorilor. Impactul acestor schimbări nu poate însă fi evaluat.

Potrivit OMPI cele mai importante categorii de publicaţii sunt următoarele [5, p.17]:

- Publicaţii pur comerciale (cuprind cărţile, care sunt, de obicei, achiziţionate în librării: destinate publicului larg; cărţi pentru copii; de asemenea, lucrări de referinţă generale, etc.);
- Publicaţii didactice destinate educaţiei, inclusiv materiale pentru învăţământul elementar şi secundar, precum şi pentru învăţământul superior şi cel special;
- Lucrări ştiinţifice, tehnice şi medicale destinate mai mult pentru studii post-universitare, oameni de ştiinţă, cercetători, medici şi alţi profesionişti, precum şi alte publicaţii de nivel superior, inclusiv reviste academice şi alte publicaţii periodice.

Estimările Asociaţiei Internaţionale a Editorilor denotă faptul că cititorii din întreaga lume, la început de secol, cheltuiau anual pe cărţi o sumă de cca 114 miliarde euro. Această sumă include nu doar **cărţi imprimate** şi **ediţii digitale** de diferite tipuri de cărţi, dar, de asemenea, mai multe tipuri de materiale educaţionale, precum şi publicaţii profesionale şi ştiinţifice.

Sistemul editorial-poligrafic şi de comercializare a producţiei acestuia din Republica Moldova este constituit din edituri, tipografii, redacţii ale ediţiilor periodice (ziare şi reviste), agenţii de presă, librării şi Camera Naţională a Cărţii [6].

Actualmente, sectorul publicaţiilor tipărite din Moldova este într-o situaţie mai favorabilă comparativ cu sfârşitul anilor 90 – începutul anilor 2000. Au apărut mai multe oportunităţi pentru redacţii de a accesa resurse financiare suplimentare sub formă de granturi. De asemenea, se menţionează o amplificare a concurenţei, cu o majorare a numărului de publicaţii şi îmbunătăţire a calităţii serviciilor propuse.

Publicaţiile periodice tipărite din Republica Moldova întrunesc ziarele centrale, departamentale şi cele locale (raionale, municipale, regionale), revistele, inclusiv cele ştiinţifice. Piaţa ziarelor locale şi a celor departamentale este serios afectată de factorii politici şi administrativi, fiind activ utilizate de partidele politice, administraţia centrală şi locală, organizaţiile obşteşti şi profesionale în scopuri propagandistice şi de formare a opiniei. Datorită unei susţineri financiare, aceste publicaţii deseori se comercializează la preţuri dumping.

Componenta comercială a publicaţiilor ştiinţifice este nesemnificativă, acestea servind preponderent scopurilor informării şi comunicării ştiinţifice.

O problemă extrem de dificilă a funcţionării publicaţiilor periodice tipărite în contextul protecţiei drepturilor de autor şi condiţiilor economiei de piaţă, constă în faptul că majoritatea publicaţiilor din Republica Moldova nu achită autorilor onorarii, iar în cazul în care acestea se achită, cuantumul lor este minuscul. Mai mult decât atât, ziarele şi revistele percep anumite plăţi pentru plasarea pe paginile sale a unor materiale informaţionale în scop de reclamă mascată, sporirea vizibilităţii, formare a imaginii, etc.

În opinia noastră, sustenabilitatea sectorului publicaţiilor tipărite depinde de mai mulţi factori, care deşi pot fi interschimbabili, rămân invariabili. Cei mai importanţi dintre aceştia sunt nominalizaţi în Figura 1.

Figura 1. Factorii care afectează sustenabilitatea sectorului publicaţiilor tipărite
Sursa: elaborată de autor

1. Alfabetizare şi educare. Potrivit datelor UNESCO, rata de alfabetizare în Republica Moldova a populaţiei peste 15 ani, în a. 2000 a constituit 96,65%. În a. 2012 nivelul de şcolarizare a populaţiei cu vârsta de 25 ani şi peste, care au absolvit cel puţin liceul sau şcoala medie de cultură generală, şcoala de meserii, şcoala profesională a constituit 74,5%, iar a celor ce au absolvit colegiile - 54,9%.

Impactul activităţilor educaţionale este de a crea în mediul urban şi rural o societate mai informată şi educată. Implicarea majoră a ziarelor şi revistelor în acest proces urmează a fi axată mai mult pe persoanele tinere decât pe cele în vârstă. Eşecul de a atrage cititorii tineri poate dezavantaja unele publicaţii în favoarea altor mijloace mass-media.

2. Obiceiuri de citire. Potrivit unui studiu realizat de BNS, intitulat „Utilizarea timpului în Republica Moldova”, citirea ziarelor sau a altor publicaţii se practică de un număr restrâns de cetăţeni. Astfel, potrivit aceluiaşi raport, doar 5,9% din populaţia cercetată alocă zilnic timp pentru citirea periodicelor, dintre acestea ponderea cea mai mare o deţin persoanele de vârsta 55-64 ani (12,2%) şi peste 65 ani (10,3%). De asemenea, un număr redus de respondenţi (5,8%) au indicat asupra cititului cărţilor [8, p. 7]. Tendinţa de diminuare a timpului dedicat lecturii de către generaţia tânără este atât de evidentă, încât trezeşte semne de îngrijorare.

3. Concurenţa din partea altor surse media. Cu toate că Internetul a devenit unul dintre cei mai mari competitori ai publicaţiilor tradiţionale tipărite, vizionării TV îi revine cel mai mult din timpul pe care consumatorii îl alocă utilizării media. Spre exemplu, 81,5% din populaţie priveşte zilnic TV, 9,1% utilizează calculatorul pentru informare, 6,7% comunică prin intermediul calculatorului şi 5,5% utilizează calculatorul pentru vizualizarea fotografiilor, culesul textelor, etc.

Utilizatorii cheltuie în medie 2,4 ore pe zi pentru vizionarea TV, 0,8 ore pentru cititul ziarelor sau 1,2 ore pentru cititul cărţilor şi în jur la 7 ore pe zi utilizării calculatorului (inclusiv Internet) [8, p.10]. Pentru comparare, în ţările din Europa, doar 6% din populaţia cercetată utilizează între 3-5 ore pe săptămână Internetul, pe când 55% din populaţia europeană utilizează Internetul aproximativ o oră, 81% din populaţie dedică o oră pe săptămână citirii ziarelor [7].

Informaţiile oficiale disponibile, care au tangenţă asupra unor aspecte ale pieţei publicaţiilor tipărite sunt oferite de Biroul Naţional de Statistică (BNS). Banca de date statistice, care poate fi accesată pe pagina web a Biroului Naţional de Statistică cuprinde date cu referire la: editarea cărţilor, broşurilor, revistelor, altor publicaţii şi ziarelor pe ani, precum şi date privind indicatorii principali ai întreprinderilor cu genul principal de activitate edituri, poligrafie si reproducerea materialelor informative. De asemenea, vom menţiona datele privind comerţul exterior cu publicaţii tipărite, care pot fi selectate din Anuarul comerţului exterior al R. Moldova sau Anuarul statistic, publicat de BNS.

Principalii indicatori ai pieţei publicaţiilor tipărite cu indicaţia surselor din care aceştia pot fi selectaţi sunt prezentaţi în Tabelul 1.

Nivelul concurenţei pe piaţa producţiei tipografice se estimează în baza numărului de întreprinderi ce funcţionează pe acest segment al pieţei. Conform datelor BNS, în Republica Moldova activează 561 de întreprinderi cu genul principal de activitate *edituri, poligrafie si reproducerea materialelor informative* (a.2013), cu un număr de 3350 de angajaţi. În anul 2013 se atestă o tendinţă de diminuare a numărului de întreprinderi faţă de anii precedenţi, micşorându-se cu 12,4% faţă de anul cu cea mai mare valoare (a.2009).

Mai mult de 80% sau 453 de întreprinderi cu genul principal de activitate *edituri, poligrafie* au de la 1 la 9 angajaţi (microîntreprinderi), ceea ce reprezintă 32% din numărul total al angajaţilor din sector, în timp ce 0,5% reprezintă întreprinderile mari la care activează 11,5% din numărul total de angajaţi ai sectorului.

Tabelul 1. Principalii indicatori identificaţi ai pieţei publicaţiilor tipărite şi resursele informaţionale disponibile (algoritmul) pentru monitorizarea acestora

№	Indicatori	Sursa datelor
1.	Numarul de carti si brosuri (unitati de tipar, tiraj)	Banca de date statistice a BNS (Cultură) sau Anuarul Statistic al R.Moldova, compartimentul Cultură şi Sport, pag. 223
2.	Numarul de reviste si alte publicatii periodice	Banca de date statistice a BNS (Cultură) sau Anuarul Statistic al R.Moldova, compartimentul Cultură şi Sport, pag. 223
3.	Numarul de ziare (publicatii)	Banca de date statistice a BNS (Cultură) sau Anuarul Statistic al R.Moldova, compartimentul Cultură şi Sport, pag. 223
4.	Numarul de întreprinderi cu genul principal de activitate Edituri, poligrafie şi reproducerea materialelor informative	Banca de date statistice a BNS. Compartimentul Antreprenoriat
5.	Venituri din vânzări (al întreprinderilor cu genul principal de activitate Edituri, poligrafie şi reproducerea materialelor informative)	Banca de date statistice a BNS. Compartimentul Antreprenoriat
6.	Vânzările cu amănuntul a cărţilor, ziarelor, revistelor şi rechizitelor de birou	Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Comerţul cu amănuntul. p. 464,467
7.	Importul cărţilor, ziarelor şi altor produse imprimate (conform nomenclatorului de mărfuri), mii dol	Anuarul statistic al R.Moldova. Comerţ exterior. Importurile pe secţiuni şi capitole, conform nomenclatorului mărfurilor, p. 443
8.	Exportul cărţilor, ziarelor şi altor produse imprimate (conform nomenclatorului de mărfuri), mii dol	Anuarul statistic al R.Moldova. Comerţ exterior. Exporturile pe secţiuni şi capitole, conform nomenclatorului mărfurilor, p. 434

Sursa: elaborat de autor

În anul 2013, cifra de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate *edituri, poligrafie şi reproducerea materialelor informative* era distribuită conform mărimii întreprinderilor, după cum urmează: 16,9% în întreprinderile mari, 22,1% în întreprinderile mijlocii, 46,2% în întreprinderile mici şi 14,6% din valoare revenea micro întreprinderilor (calculat în baza informaţiilor din Tabelul 2). Vom menţiona o uşoară extindere a cifrei de afaceri a întreprinderilor mari (o creştere cu 0,6%) şi o descreştere în anul 2013 faţă de anul 2012 a cifrei de afaceri al întreprinderilor din sectorul businessului mic şi mijlociu (cu 7,6%). Per ansamblu, întreprinderile în cauză au înregistrat în anul 2013 faţă de anul precedent o diminuare a venitului din vânzări cu 6,3%.

Tabelul 2. Venitul din vânzări al întreprinderilor cu genul principal de activitate edituri, poligrafie si reproducerea materialelor informative, mln lei

Anii	Mari	Mijlocii	Mici	Micro	Total
2006	75,7	213,6	311,4	101,2	701,9
2007	85,8	193,9	397,7	122,4	799,8
2008	143	176,9	440,2	136,1	896,2
2009	72,1	187,2	349,6	126,7	735,6
2010	82,9	212	398,9	114,2	807,9
2011	180,9	157,6	412,4	121,1	872,2
2012	131,2	192,2	380	125,6	829
2013	132,0	172,0	358,8	113,9	776,7

Sursa: datele BNS

Potrivit Camerei Naţionale a Cărţii, în Republica Moldova actualmente activează circa 340 de edituri. Dintre acestea, majoritatea editurilor, (aproximativ 87%) au publicat în anul trecut până în 10 titluri de carte. Editurile mari constituie doar 5 la sută din numărul lor total. Acestea în anul 2013 au publicat peste 30 de titluri fiecare.

Totodată, instituţiile de învăţământ dispun de centre editoriale, publicând cele mai multe titluri. În topul instituţiilor de învăţământ, se află centrele editoriale ale USM cu 143 de titluri într-un tiraj total de 15700 exemplare în anul 2013, după care urmează UTM cu 104 titluri (6300 exemplare) şi USMF cu 88 de titluri (într-un tiraj total de 13200, 150 exemplare per titlu).

Informaţiile privind tirajele valorificate de editurile din Republica Moldova în anul 2013 sunt expuse în Tabelul 3.

Tabelul 3. Topul editurilor cu cele mai mari tiraje, mln exemplare (a.2013)

Locul în top	Denumirea editurii	Tirajul, mln exemplare	Ponderea, %
1	IEP Ştiinţa	0,5387	17,7
2	Editura Cartier	0,4934	16,2
3	Editura Arc	0,1927	6,3
4	Editura Cartdidact	0,1276	4,2
5	Editura Epigraf	0,0977	3,2
	Alte edituri	1,59	52,4
	Total	**3,05**	**100**

Sursa: în baza informaţiei [2]

Potrivit Camerei Naţionale a Cărţii, tirajul total al anului editorial 2013 a fost de 3,05 mln exemplare, dintre care aproape jumătate revine celor 5 edituri din top, cu 1,45 mln exemplare per total.

Din informaţiile prezentate în Tabelul 3 rezultă că în Republica Moldova se publică anual aproximativ câte un exemplar de carte pe cap de locuitor. Pentru comparare, în Federaţia Rusă [9] se publică anual 541,7 mln exemplare de cărţi şi broşuri (a.2013), ceea ce constituie aproximativ 3,7 exemplare de carte pe cap de locuitor. Potrivit datelor Institutului Naţional de Statistică [3, p.282] din România, în anul 2010 au fost tipărite 13,889 mln exemplare de cărţi şi broşuri, ceea ce reprezintă aproximativ un exemplar de carte pe cap de locuitor (0,6 exemplare).

Pentru perioada 2006-2013 dinamica editării de titluri de cărţi, reviste şi ziare în Republica Moldova a fost conformă cu datele din tabelul şi graficele de mai jos:

Tabelul 4. Editarea cărţilor, broşurilor, revistelor, altor publicaţii şi ziare (unităţi de tipar) 2006-2013

Indicatori	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Numărul de cărţi şi broşuri (unităţi de tipar)	2850	2760	2711	2246	2366	2470	2724	2685
Indici, %		*96,8*	*98,2*	*82,8*	*105,3*	*104,4*	*110,3*	*98,6*
Numărul de reviste şi alte publicaţii periodice	244	267	276	255	245	227	232	230
Indici, %		*109,4*	*103,4*	*92,4*	*96,1*	*92,7*	*102,2*	*99,1*
Numărul de ziare (publicaţii)	200	219	242	237	207	184	166	176
Indici, %		*109,5*	*110,5*	*97,9*	*87,3*	*88,9*	*90,2*	*106,0*

Sursa: elaborat în baza datelor din Banca de date statistice BNS

Numărul de titluri de cărţi şi broşuri editate în 2013 este într-o uşoară descreştere faţă de anul 2012 (cu 1,4%), totodată fiind cu 5,8% în descreştere faţă de anul 2006, anul cu cele mai multe titluri (2850).

Tirajul de cărţi în ultimii ani, începând cu anul 2008, este în descreştere. Cel mai mare declin a fost înregistrat în anul 2009, diminuându-se cu 57,4% faţă de anul 2008. Începând cu anul 2010 se înregistrează o uşoară creştere a tirajului de cărţi şi broşuri editate în Republica Moldova.

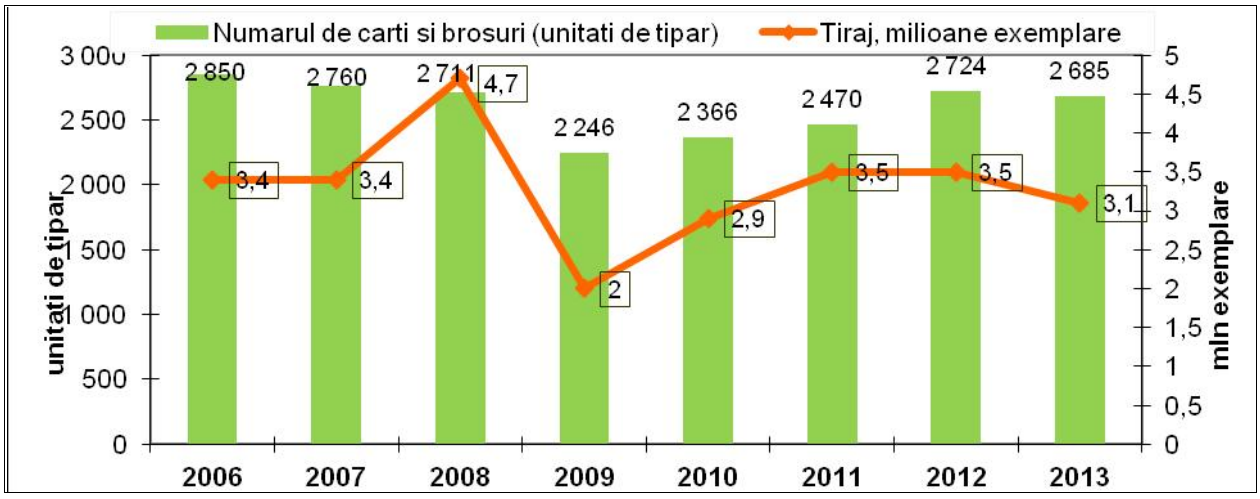

Figura 2. Dinamica editării cărţilor şi broşurilor în R. Moldova, a.2006-2013 (mln exemplare şi unit.)

Sursa: elaborată de autor în baza datelor din Banca de date statistice BNS

Un instrument valoros al sporirii competitivităţii concurenţiale pe piaţa cărţilor sunt licitaţiile pentru realizarea comenzilor de stat, în primul rând a celor de editare a manualelor. Însă, conform opiniilor experţilor, acestea pentru Republica Moldova nu sunt suficient de transparente pentru a-şi atinge obiectivele.

Un important segment al pieţei producţiei tipărite este cel al periodicelor. Analiza succintă a pieţei denotă trendul descrescător înregistrat de tirajele revistelor şi altor publicaţii periodice. Pe parcursul perioadei de referinţă acestea s-au redus de la 3500 mii exemplare în anul 2006 la 2900 mii exemplare în anul 2012 (sau cu 17% mai puţin faţă de anul 2006). În anul 2013 se remarcă o creştere a tirajului anual cu 41,3% faţă de anul 2012.

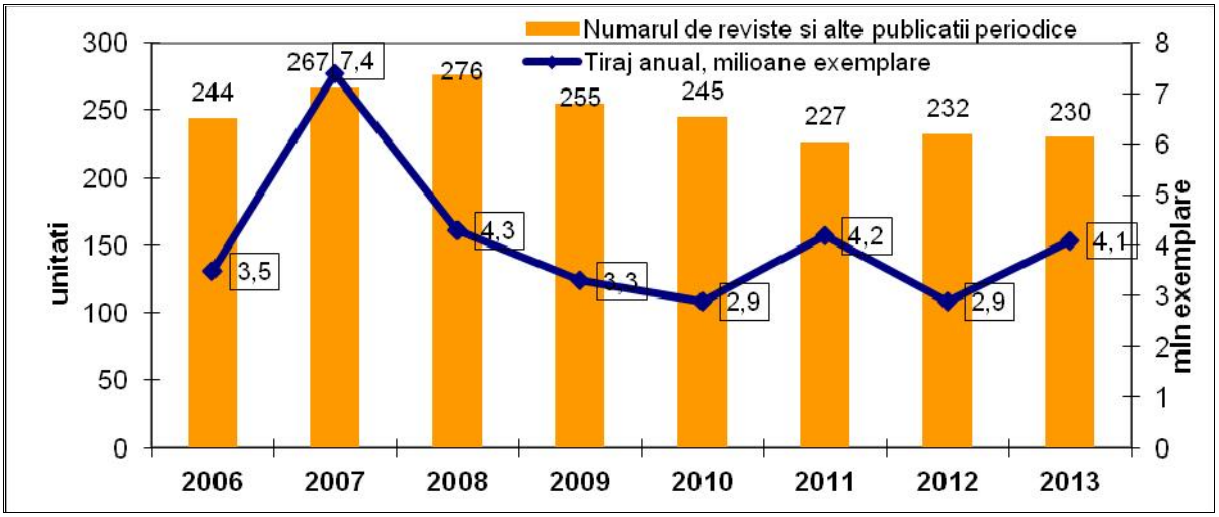

Figura 3. Dinamica editării revistelor şi altor publicaţii periodice în Republica Moldova în anii 2006-2013 (mln exemplare şi unit.)

Sursa: elaborată de autor în baza datelor din Banca de date statistice BNS

Pentru perioada 2008-2012 numărul ziarelor editate în Republica Moldova se caracterizează printr-un trend uşor descrescător, atingând valoarea maximală de 242 ziare cu un tiraj de 58 mln exemplare în anul 2008. Cu toate că în anul 2013 se atestă o creştere nesemnificativă cu 6% a numărului de ziare faţă de anul 2012, totuşi acesta nu a atins nivelul anului 2008, în care a fost înregistrat cel mai mare număr de titluri (Figura 4).

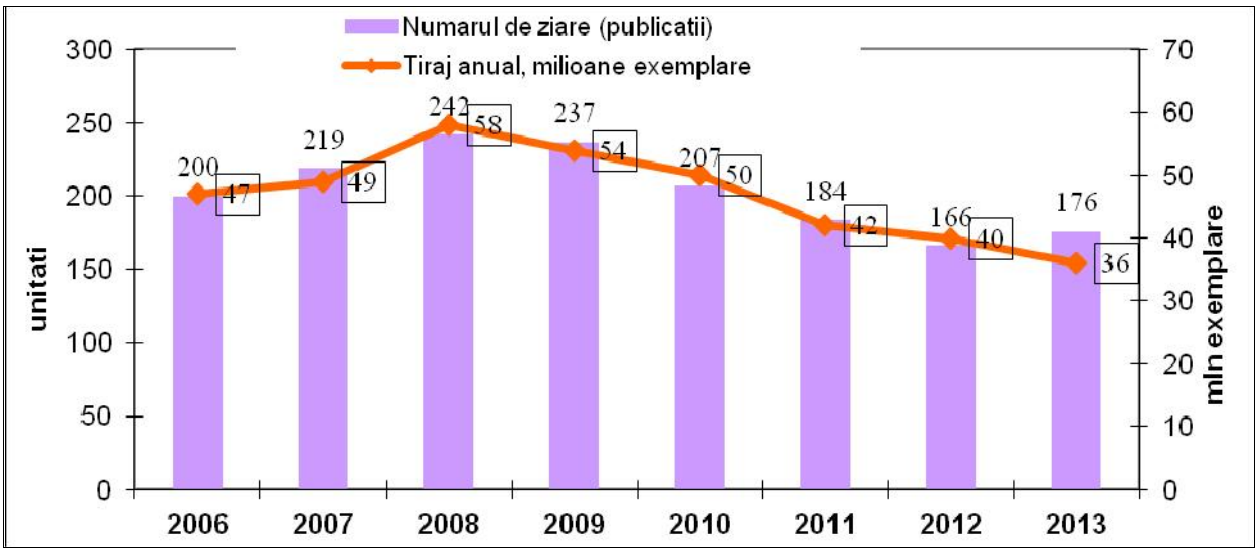

Figura 4. Numărul de ziare editate şi tirajul cumulativ al acestora în Republica Moldova în anii 2006-2013 (mln exemplare şi unit.)

Sursa: elaborată de autor în baza datelor din Banca de date statistice BNS

Vânzările de carte sunt reflectate în statistica oficială la compartimentul „Comerţul cu amănuntul” printr-un indicator comun cu ziarele, revistele şi rechizitele de birou. Acestea sunt expuse în Tabelul 5, din care rezultă o ascendentă a vânzărilor respective pe parcursul ultimilor ani cu o diminuare a ponderii lor în totalul vânzărilor cu amănuntul.

Tabelul 5. Vânzările cu amănuntul a cărţilor, ziarelor, revistelor şi rechizitelor de birou, a. 2006-2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Valoarea vânzărilor de mărfuri cu amănuntul (mil lei)	13620,7	16866,6	21387,2	19960,6	25096,5	32132,7	33707,1
Vânzări cu amănuntul a cărţilor, ziarelor, revistelor şi rechizitelor de birou (mil lei)	177,6	236,13	256,64	279,65	276,6	289,19	303,36
Ponderea vânzărilor cu amănuntul a cărţilor, ziarelor, revistelor şi rechizitelor de birou în vânzările totale cu amănuntul (%)	1,3	1,4	1,2	1,4	1,1	0,9	0,9

Sursa: [1, p.464, 467]

Un important segment al pieţei produselor editorial-tipografice îl constituie operaţiunile de export-import al acestora. Referindu-ne la încasările din exportul de cărţi, ziare şi alte produse ale industriei poligrafice ale Republicii Moldova, remarcăm un trend neuniform al activităţii de export al acestora, influenţat de criza economică declanşată în 2008. Astfel, după cum rezultă din informaţiile expuse în Tabelul 6, în perioada 2006-2008 se atestă o tendinţă de creştere a încasărilor din export, acestea atingând în anul 2008 valoarea maximală de 3045,7 mii dol SUA. Începând cu anul 2009, se înregistrează o scădere semnificativă a exportului de cărţi şi alte produse ale industrie poligrafice, încasările diminuându-se în anul 2010 de 2 ori faţă de anul 2008, cu o revigorare impresionantă în anii 2011-2012.

Tabelul 6. Exportul şi importul de cărţi, ziare, ilustrate imprimate şi alte produse ale industriei poligrafice din Republica Moldova, mii dol SUA

Anii	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Export	2355,0	2521,4	3045,7	1953,4	1429,3	2898,4	2875,2	2 360,90
Import	11690,5	15009,9	19389,2	18253,7	16659,2	20322,4	19034,3	14 593,90
Balanţa comerciala	-9335,5	-12488,5	-16343,5	-16300,3	-15229,9	-17424,0	-16159,1	-12233,0

Sursa: [1, p. 434-443]

Concluzie

Rezumând, menţionăm că în Republica Moldova, nu există o statistică, care ar permite o evaluare complexă a pieţei publicaţiilor tipărite. Datele din acest domeniu au un caracter fragmentar şi sunt destul de dispersate.

Informaţiile oficiale disponibile, care au tangenţă asupra unor aspecte ale pieţei publicaţiilor tipărite sunt oferite de Biroul Naţional de Statistică. Banca de date statistice, care poate fi accesată pe pagina web a Biroului Naţional de Statistică cuprinde date cu referire la: editarea cărţilor, broşurilor, revistelor, altor publicaţii şi ziarelor pe ani, precum şi date privind indicatorii principali ai întreprinderilor cu genul principal de activitate edituri, poligrafie si reproducerea materialelor informative. De asemenea, datele privind comerţul exterior cu publicaţii tipărite, pot fi selectate din Anuarul comerţului exterior al Republicii Moldova sau Anuarul statistic, publicat de BNS.

Actualmente, sectorul publicaţiilor tipărite din Moldova este într-o situaţie mai favorabilă comparativ cu sfârşitul anilor 90 – începutul anilor 2000. Au apărut mai multe oportunităţi pentru redacţii de a accesa resurse financiare suplimentare sub formă de granturi. De asemenea, se menţionează o amplificare a concurenţei, cu o majorare a numărului de publicaţii şi îmbunătăţire a calităţii serviciilor propuse.

În ceea ce priveşte evoluţia unor indicatori ce caracterizează piaţa publicaţiilor tipărite, se remarcă că tirajul de cărţi în ultimii ani, începând cu anul 2008, este în descreştere. Cel mai mare declin a fost înregistrat în anul 2009, diminuându-se cu 57,4% faţă de anul 2008. Începând cu anul 2010 se înregistrează o uşoară creştere a tirajului de cărţi şi broşuri editate în Republica Moldova.

De asemenea, un trend descrescător este înregistrat şi de tirajele revistelor şi altor publicaţii periodice. Pe parcursul a. 2006-2012 acestea s-au redus cu 17%. În anul 2013 se remarcă o creştere a tirajului anual cu 41,3% faţă de anul 2012.

Printr-un trend uşor descrescător se remarcă numărul ziarelor editate în Republica Moldova pentru perioada 2008-2012. Cu toate că în anul 2013 se atestă o creştere nesemnificativă cu 6% a numărului de ziare faţă de anul 2012, totuşi acesta nu a atins nivelul anului 2008, în care a fost înregistrat cel mai mare număr de titluri.

Referindu-ne la încasările din exportul de cărţi, ziare şi alte produse ale industriei poligrafice ale Republicii Moldova, remarcăm un trend neuniform al activităţii de export al acestora, influenţat de criza economică declanşată în 2008. În perioada 2006-2008 se atestă o tendinţă de creştere a încasărilor din export, acestea atingând în anul 2008 valoarea maximală. Începând cu anul 2009, se înregistrează o scădere semnificativă a exportului de cărţi şi alte produse ale industrie poligrafice, încasările diminuându-se în anul 2010 de 2 ori faţă de anul 2008, cu o revigorare impresionantă în anii 2011-2012.

BIBLIOGRAFIE

1. *Anuarul Statistic al Republicii Moldova = Статистический ежегодник Молдовы = Statistical Yearbook of Moldova* . Biroul Naţional de Statistică al Republicii Moldova. Chişinău: Statistică, 2013. 556 p. ISBN 978-9975-78-932-5.
2. Anul editorial 2013 din Republica Moldova în cifre şi date [accesat 12 septembrie 2015]. Disponibil: http://agora.md/analize/6/anul-editorial-2013-din-republica-moldova-in-cifre-si-date
3. INSTITUTUL NAŢIONAL DE STATISTICĂ. Anuarul Statistic al României 2011. 733 p. [accesat 18 septembrie 2015]. Disponibil: http://www.insse.ro/cms/files/Anuar%20arhive/ serii%20de%20date/2011/pdf/ASR%202011_romana.pdf
4. INTERNATIONAL PUBLISHERS ASSOCIATION. Annual report. October 2012 – October 2013 [accesat 22 septembrie 2015]. Disponibil: http://www.internationalpublishers.org/images/annual-reports/ipa-annual-report-2012-2013.pdf
5. Guide on the Licensing of Copyright and Related Rights. WIPO [accesat 15 septembrie 2015]. Disponibil: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/897/wipo_pub_897.pdf
6. Lege cu privire la activitatea editorială: nr. 939-XIV din 20.04.2000. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2000, nr. 70-72, art. 511.
7. EUROPEAN COMMISSION. Publishing Market Watch Final Report [accesat 18 septembrie 2015]. Disponibil: http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/doc/pmw_ 20050127.pdf
8. BIROUL NAŢIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Utilizarea timpului în Republica Moldova: sinteză. Chişinău, 2013. 41 p. [accesat 24 septembrie 2015]. Disponibil: http:// www. statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Utilizarea_timpului_ RM/Utilizarea_timpului_RM.pdf
9. *Книжный рынок России. Состояние, тенденции и перспективы развития*: отрослевой доклад. Под общ. ред. В.В. Григорьев. Федеральное агенство по печати и массовым коммуникациям. Москва, 2014. 89 p. [accesat 26 septembrie 2015]. ISBN 978-5-904427-33-7. Disponibil: http://www.unkniga.ru/images/docs/2014/otraslevoy-doklad-kn-rynok. pdf